

NONASP ANTIC Manolo Freixa Bondia

ELS IBERS

Les regions de la costa de la Península Ibèrica, des de més al nord dels Pirineus fins al sud de Portugal i cap a l'interior de la Vall de l'Ebre fins a Saragossa són les terres on es va assentar el conjunt dels pobles ibèrics entre els segles VII i I a. de C.

Els pobles ibèrics estaven constituïts en tribus. La dels Ilercavons ocupaven la desembocadura de l'Ebre i van penetrar per l'interior fins al Matarranya i el Algar. En el terme de Nonasp fundaran dels poblats del Pontet i la Vall de Batea.

Poblat ibèric d' El Pontet

En un tossal aquillat, a l'esquerra del barranc de Batea i al costat del seu desguàs i la sèquia del Fontanet es troba el poblat iber-romà d' El Pontet. El turó

Poblat ibèric del Pontet

està a la riba dreta del riu Algar, a uns deu minuts de distància de la seva confluència amb el Matarranya, enfront del poble actual. És un turó longitudinal seguint el curs del riu i les dimensions en el seu cim són d'uns 50 passos de longitud, per 7 d'amplada aproximadament. Segueix bastament una orientació nord-sud-oest, i les restes de les construccions es localitzen al llarg del seu cim, en el vessant del Llevant i en la del Nord-est, en pendent fins al Pontet, petit viaducte pel qual la sèquia del Fontanet salva el desnivell del desguàs del barranc de Batea al Algar.

El poblat, a jutjar per les restes visibles, sembla de petites dimensions, encara que va poder estendre per les faltes de l'Est i Nord-est del turó. Les construccions rectangulars afluoren en

els punts indicats i la ceràmica s'ha recollit principalment en el seu cim. És una ceràmica a torn sense decorar; pintada, amb fines línies vermelles, rectes i en arc de circumferència; algun altre fragment de ceràmica grisa, considerada com ibèrica tardana; petits fragments de ceràmica romana, de fang corrent i desentonant pel que sembla, amb aquest conjunt, ceràmica amb vernís. També s'han trobat objectes de bronze i diverses monedes romanes.

Poblat ibèric de la Vall de Batea

A 15 km de Nonasp, a la confluència de la Vall de Batea amb el riu Matarranya es troben les restes arqueològiques del poblat ibèric de la Vall de Batea. Està al damunt d'un turó, a l'esquerra de la Vall i una mica abans del seu desguàs al Matarranya, i a la dreta d'aquest riu i la via del ferrocarril, una mica abans del tercer túnel en direcció a Faió.

És un punt estratègic, fàcilment defensable per la seva localització natural i el seu difícil accés. És un tossal longitudinal seguint el curs del riu i construït en el seu cim. Té forma ovalada i les seves dimensions són d'uns 60 metres de longitud per 20 d'amplada en un extrem i 15 en l'altre. Envoltant el poblat queden restes de dues muralles fetes de pedra seca i gruixuda encaixades sense morter i amb petites falques; una és interior i envolta al poblat i una altra exterior a tres metres i un nivell inferior.

Les cases estan situades dins de la muralla interior i alineades en tres carrers paral·lels d'una mica més d'un metre d'amplada. Una és central i segueix l'eix longitudinal del poblat, i les altres dues voregen

Poblat ibèric de la Vall de Batea

la muralla. Estan disposades perpendicularment al carrer central i adossades una a l'altra. Tenen forma rectangular (3,50 x 2,75 m) i els seus murs, de pedra no molt gruixuda, són d'un gruix de 35 centímetres. La construcció, la forma i les dimensions, entre les diverses cases són molt semblants, aspecte que és revelador de la igualtat social entre els seus habitants. Fent un càlcul aproximat, podria tenir unes 20 cases i uns cent habitants. Actualment es conserven restes de vuit edificacions.

A l'extrem més ample del poblat hi ha una torre de vigilància i senyals en estat molt deteriorat per les excavacions realitzades.

Es troben molts trossos de ceràmica a torn, sense decorar, de pastes fines, depurades i ben cuites. En el desguàs de la Vall de Batea, al costat de la via del

amb branques i canyes, les quals es impermeabilitzaven amb una capa de fang. El sòl estava format per terra atapeïda a cops de maça i en casos molt aïllats es cobria amb un enllosat de pedra. Sempre hi havia un foc amb llar de foc, bancs de pedra per seure i el sòl cap a funcions de llit. La taula estava feta d'un tronc de pi tallat pel mig. Unes prestatgeries de pedra servien per col·locar la vaixel·la.

Les aixades, forques, arades, etc., van permetre el desenvolupament d'una agricultura de secà, fonamentalment de cereals i de regadiu. Van conrear l'ordi, el blat, el sègol, així com la vinya i l'olivera introduïts pels grecs. Entre els fruiters es citen la figuera i la perera. Altres cultius eren les carxofes, tòfones, lli, cotó i espart. Van practicar la recol·lecció de fruits naturals com nous, ametlles, aglans, etc. Existia un rè-

Recreació d'un poblat ibèric a Andorra (Terol)

ferrocarril i una casella abandonada es va trobar una àmfora romana.

Els poblats estaven situats en llocs més o menys elevats, buscant una certa seguretat defensiva. Escollien els cims elevats que tenien visibilitat les unes amb les altres. D'aquesta manera podien establir comunicació ràpida mitjançant algun tipus de senyals davant de qualsevol perill que pogués amenaçar.

Una sola habitació en general senzilla i de planta rectangular, constituïa la casa en els poblats pobres. Els murs eren de pedra seca més o menys regular, fins a una alçada aproximada d'un metre. La part superior era de tova (fang barrejat amb palla, en forma de maó). Les portes eren de fusta i donaven al carrer.

Es creu que no tenien finestres ja que s'han trobat poquíssims forats a les parets. Les teulades, generalment d'una sola vessant i no molt inclinada, estaven fets amb bigues de fusta cobertes

gim de propietat comunal del sòl, dividint cada any la terra de cultiu i distribuint entre tots la collita.

Les espècies animals domesticades eren el bou, la cabra, l'ovella, el porc, la gallina, el ruc i el cavall. La riquesa dels boscos i dels rius van fer de la caça i de la pesca un complement de la seva dieta. Van ser objecte de caça el cérvol, el senglar, el conill, la llebre, el llop, la gasela i el voltor. Disposaven d'excel·lents gossos i es caçava amb furó.

L'armament estava format per llances, javelines, dards i fletxes, a més de les trampes.

L'adopció del torn, introduït pels fenicis, va permetre realitzar peces de ceràmica en sèrie. La ceràmica típica ibèrica està feta amb argila fina, ben depurada i molt ben cuita.

Van ser experts en la realització dels teixits. Destaquen per la seva bellesa els mantells de llana rica-

ment tenyits i decorats que portaven tant els homes com les dones. L'èspart s'utilitzava per a la fabricació de cistelles, calçat, cordes, etc. Els telers eren de fusta i les agulles de cosir d'os o de bronze i més grans que les actuals.

Les monedes tenen en l'anvers un cap masculí ibèrica que podria correspondre a alguna divinitat. Al revers, un genet a sobre d'un cavall al galop i amb una palma a la mà. Entre les potes del cavall hi ha el nom en lletres ibèriques, de la ciutat o tribu que les va encunyar. Per aquesta zona s'han trobat nombroses monedes de bronze amb enregistraments BOLSCAN, Iltirta i OLOSORTIN.

Els ibers incineraven els seus morts. Es cremava el cadàver i les cendres es posaven en una urna de ceràmica, envoltada de les ofrenes: gerres i plats que havien de contenir aliments i líquids, armes inutilitzades, joies i altres objectes de decoració. Eren tombes en fossa, no molt profundes. Cap signe extern assenyalava una tomba, cosa que dificulta la recerca. Formaven autèntics cementiris situats prop dels poblats.

Eren molt religiosos. No tenien temples, però qualsevol elevació o muntanya era lloc sagrat. Els ibers estimaven per sobre de tot la seva llibertat i independència però en moments de perill pactaven entre poblats per defensar mútuament.

